

ΣΕΝΑΡΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ ΣΕ ΕΝΑ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟ e-ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Κυπαρισσία Παπανικολάου
Γενικό Τμήμα Παιδαγωγικών Μαθημάτων
ΑΣΠΑΙΤΕ Αθήνας
εκλ. Επίκουρη Καθηγήτρια
spap@di.uoa.gr

Μαρία Γρηγοριάδου
Τμήμα Πληροφορικής και
Τηλεπικοινωνιών, ΕΚΠΑ
Αν. Καθηγήτρια
gregor@di.uoa.gr

Περίληψη: Στην εργασία αυτή παρουσιάζεται ένα εκπαιδευτικό σενάριο που αναπτύχθηκε με βάση το εποικοδομητικό και κοινωνικο-πολιτισμικό μοντέλο και εφαρμόστηκε μέσα από την πλατφόρμα Moodle στο μάθημα “Δια βίου μάθηση με ΝΤ” του ΜΠΣ “Διδακτική Μαθημάτων Ειδικότητας με Νέες Τεχνολογίες” του ΕΚΠΑ με τη σύμπραξη της Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε. Βασική κατεύθυνση στη σχεδίαση του σεναρίου ήταν η δημιουργία ενός αυθεντικού πλαισίου διαδικτυακής μάθησης σε ένα παραδοσιακό μάθημα μεταπτυχιακού επιπέδου, η θεματολογία του οποίου συνδυάζει την Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως εκπαίδευση με τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας. Συγκεκριμένα, στόχος του σεναρίου ήταν η ανάληψη από μέρους των φοιτητών πολλαπλών ρόλων, κλιμακούμενης δυσκολίας και ευθύνης, που σταδιακά τους οδηγούν να αναγνωρίσουν και να μελετήσουν σημαντικές πλευρές της Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. Το σενάριο, σχεδιάστηκε ώστε να καλύπτει συγκεκριμένους γνωστικούς στόχους, να καλλιεργήσει θετικές στάσεις σχετικά με τη χρήση της τεχνολογίας στην Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης καθώς και δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας. Ο σχεδιασμός και η οργάνωση του σεναρίου καθώς και οι πρώτες παρατηρήσεις από την εφαρμογή και αποτίμησή του σε πραγματικές συνθήκες παρουσιάζονται και σχολιάζονται.

1. Εισαγωγή

Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) και ιδιαίτερα το Διαδίκτυο παρέχουν ποικίλα υποστηρικτικά εργαλεία που προωθούν νέες μαθησιακές εμπειρίες, επαυξάνουν τις διαθέσιμες πηγές, και επεκτείνουν τις δυνατότητες πρόσβασης στην εκπαίδευση (Olapiriyakul & Scher, 2006). Η τεχνολογία μετασχηματίζει το μαθησιακό περιβάλλον της παραδοσιακής τάξης σε ένα εναλλασσόμενο εικονικό χώρο που παρέχει ευελιξία στην πρόσβαση (σε χώρο και χρόνο) και ενισχύει την ανάπτυξη μαθησιακών κοινοτήτων όπου οι εκπαιδευόμενοι διαμοιράζονται εμπειρία, γνώσεις και οικοδομούν κοινές αξίες. Τελευταία, σημαντικό ερευνητικό θέμα αποτελεί η αξιοποίηση της τεχνολογίας στη διαμόρφωση ενός υβριδικού μοντέλου εκπαίδευσης (hybrid or blended learning) που συνδυάζει το παραδοσιακό ‘πρόσωπο με πρόσωπο’ μοντέλο με την διαδικτυακή μάθηση (web-based learning) στοχεύοντας να ενσωματώσει τα πλεονεκτήματα των δύο μοντέλων εκπαίδευσης (Garrison & Kanuka, 2004; McCray, 2000). Το υβριδικό μοντέλο έχει εφαρμογή τόσο στο χώρο της παραδοσιακής εκπαίδευσης (Liotsos et al., 2007) όσο και στην Εκπαίδευση από Απόσταση (EaA) (Rovai & Jordan, 2004) εφόσον η αξιοποίηση του Διαδικτύου μπορεί σημαντικά να ενισχύσει την ανάπτυξη και παροχή καινοτόμου εκπαιδευτικού υλικού καθώς και την επικοινωνία και αλληλεπίδραση της τάξης (Παπανικολάου κ.ά., 2005).

Ωστόσο η αποτελεσματικότητα των νέων εργαλείων του Διαδικτύου καθώς και το εκπαιδευτικό πλαίσιο μέσα στο οποίο αυτά θα αξιοποιηθούν ώστε να υποστηρίξουν τόσο τη μάθηση όσο και τους βασικούς ανθρώπινους παράγοντες μιας εικονικής τάξης, εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενους, αποτελεί ανοιχτό ερευνητικό θέμα (Mason, 2000; Mason and Weller 2000; Rumble 2001). Ο Rumble (2001) αναφέρει τέσσερα μοντέλα εκπαίδευσης που έχουν υιοθετηθεί στο χώρο της EaA και που η τεχνολογία

μπορεί να υποστηρίξει και να ενισχύσει: μοντέλο μεταβίβασης της διδασκαλίας και της μάθησης (transmission model of teaching and learning), εποικοδομητικό μοντέλο (constructivist model), κοινωνικο-πολιτισμικό μοντέλο (socio-cultural model), μεταγνωστικό μοντέλο (metacognitive model). Σύμφωνα με τον Rumble (2001) η αμφίδρομη/πολλών κατευθύνσεων τεχνολογία μπορεί σημαντικά να ενισχύσει τα τρία τελευταία μοντέλα. Σε αυτά τα μοντέλα ως δομικά στοιχεία της δραστηριότητας των εκπαιδευόμενων αναγνωρίζονται ενδιαφέρουσες και ουσιαστικές εργασίες ενταγμένες σε ένα αυθεντικό πλαίσιο, ενώ η μάθηση αναγνωρίζεται ως μία κοινωνική διεργασία που βασίζεται στην αλληλεπίδραση, ρυθμίζεται από την ομάδα και ενισχύει την διαμόρφωση και αξιολόγηση κοινών αξιών μεταξύ των μελών της. Σε αυτήν την κατεύθυνση και με στόχο να διερευνήσουμε την ένταξη e-δραστηριοτήτων με βάση το εποικοδομητικό και κοινωνικο-πολιτισμικό μοντέλο σε παραδοσιακά ακαδημαϊκά μαθήματα παρουσιάζουμε ένα εκπαιδευτικό σενάριο που αναπτύχθηκε στο μάθημα “Δια βίου μάθηση με Νέες Τεχνολογίες” του ΜΠΣ “Διδακτική Μαθημάτων Ειδικότητας με Νέες Τεχνολογίες” του ΕΚΠΑ με τη σύμπραξη της Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε. (<http://dimente.ppp.uoa.gr/Code/home.shtml>) και εφαρμόστηκε μέσα από την πλατφόρμα Moodle. Βασική κατεύθυνση στο σχεδιασμό του σεναρίου ήταν η δημιουργία ενός αυθεντικού πλαισίου διαδικτυακής μάθησης σε ένα παραδοσιακό μάθημα μεταπτυχιακού επιπέδου, η θεματολογία του οποίου συνδυάζει την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με τις ΤΠΕ.

Η εργασία δομείται σε τρεις ενότητες. Στην πρώτη ενότητα παρουσιάζεται το θεωρητικό υπόβαθρο στο οποίο βασίστηκε ο σχεδιασμός του σεναρίου. Στη δεύτερη περιγράφεται το σενάριο και ο εικονικός χώρος εφαρμογής του και στην τρίτη ενότητα επιχειρείται ένας πρώτος σχολιασμός των δράσεων που παρατηρήθηκαν κατά την εφαρμογή του σεναρίου.

2. Εκπαιδευτικό σενάριο: απαιτήσεις και στόχοι

Ο σχεδιασμός του σεναρίου βασίστηκε σε ένα συνδυασμό του δεύτερου και τρίτου μοντέλου διαδικτυακών μαθημάτων της Mason, “Περιτυλιγμένο Περιεχόμενο” και “Ολοκληρωμένο Μοντέλο” (Mason, 1998). Συγκεκριμένα, τα μαθήματα που υιοθετούν το μοντέλο “Περιτυλιγμένο Περιεχόμενο”, χρησιμοποιούν βοηθητικό υλικό (οδηγούς μελέτης, δραστηριότητες και συζήτηση), το οποίο πλαισιώνει ή ‘περιτυλίγει’ το προκαθορισμένο υλικό (βιβλία, CD-ROM ή μαθήματα – tutorials). Το συγκεκριμένο μοντέλο τείνει προς ένα μοντέλο μάθησης που βασίζεται σε πηγές παρέχοντας στους εκπαιδευόμενους ελευθερία κινήσεων και τη δυνατότητα να προσαρμόσουν το μάθημα στα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες τους. Αντίστοιχα, σύμφωνα με το “Ολοκληρωμένο Μοντέλο”, τα μαθήματα βασίζονται σε συνεργατικές δραστηριότητες, μαθησιακές πηγές και ομαδικές εργασίες. Τα περιεχόμενα του μαθήματος διαμορφώνονται δυναμικά και προκύπτουν από την ατομική και ομαδική δραστηριότητα. Ουσιαστικά αυτό το μοντέλο ανατρέπει το διαχωρισμό μεταξύ περιεχομένου και υποστήριξης, και ενθαρρύνει τη δημιουργία μιας κοινότητας μάθησης.

Το σενάριο “Δια βίου μάθηση με Νέες Τεχνολογίες” προτείνει συγκεκριμένες δραστηριότητες καθορίζοντας σε μεγάλο βαθμό τους στόχους της εργασίας των φοιτητών και παρέχει πηγές προς διερεύνηση και μελέτη με στόχο να τους υποστηρίξει τους φοιτητές στην εκπόνηση των δραστηριοτήτων (στοιχεία από “Περιτυλιγμένο Περιεχόμενο”). Ωστόσο το εκπαιδευτικό υλικό δεν είναι αυστηρά προκαθορισμένο και προεπιλεγμένο επιτρέποντας στους φοιτητές να αναζητήσουν νέες πηγές και να τις αξιοποιήσουν κατά την εκπόνηση των δραστηριοτήτων ώστε να παράξουν τις προτεινόμενες εργασίες ή/και να επιχειρηματολογήσουν για τις τοποθετήσεις τους. Επίσης σημαντικό μέρος του υλικού προκύπτει μέσα από τη

συνεργασία και την ανταλλαγή απόψεων των φοιτητών (στοιχεία από “Ολοκληρωμένο Μοντέλο”).

Στόχος του σεναρίου είναι η ανάληψη από μέρους των φοιτητών πολλαπλών ρόλων, κλιμακούμενης δυσκολίας και ευθύνης, που σταδιακά θα τους οδηγήσουν να αναγνωρίσουν και να μελετήσουν σημαντικές πλευρές της Ανοικτής και εξ αποστάσεως Εκπαίδευσης. Σε αυτήν την πορεία αξιοποιούν τις ήδη υπάρχουσες γνώσεις τους, αναλαμβάνουν ρόλους (υποψήφιου εκπαιδευόμενου σε Ανοικτό Πανεπιστήμιο, σχεδιαστή και αξιολογητή διαδικτυακών μαθημάτων), διερευνούν και μελετούν πηγές με στόχο να ενημερωθούν, να αμφισβητήσουν, να αναθεωρήσουν, να προτείνουν και να επιχειρηματολογήσουν για τις απόψεις τους. Επίσης το σενάριο υιοθετεί τη μελέτη περίπτωσης ως διδακτική προσέγγιση καλώντας τους εκπαιδευόμενους να μελετήσουν συγκεκριμένες περιπτώσεις Ανοικτών Πανεπιστημίων αλλά και μοντέλων αξιολόγησης της διαδικτυακής εκπαίδευσης, οι οποίες αποτελούν το βασικό εκπαιδευτικό υλικό για τα σχετικά θέματα.

Πιο συγκεκριμένα, το προτεινόμενο σενάριο αφορά τρεις θεματικούς άξονες της Ανοικτής και εξ’ Αποστάσεως Εκπαίδευσης: (α) οργάνωση και λειτουργία Ανοικτών Πανεπιστημίων και προφίλ εκπαιδευόμενων που μελετούν από απόσταση (σε επίπεδο δεξιοτήτων αλλά και χρονικών απαιτήσεων), (β) οργάνωση μαθημάτων που παρέχονται από απόσταση και ο ρόλος της τεχνολογίας, (γ) κριτήρια αξιολόγησης μαθημάτων που παρέχονται από απόσταση. Το σενάριο οργανώνεται σε τρεις φάσεις. Στην πρώτη φάση, οι φοιτητές αναλαμβάνουν αρχικά το ρόλο ενός υποψήφιου εκπαιδευόμενου, επιλέγουν ένα Ανοικτό Πανεπιστήμιο και μελετούν το πλαίσιο λειτουργίας του. Στη συνέχεια, επιλέγουν ένα μάθημα/πτυχίο που τους ενδιαφέρει για το οποίο καταθέτουν μια πλήρη περιγραφή συμπληρώνοντας μία σχετική φόρμα. Στη δεύτερη φάση, αναλαμβάνουν ρόλο σχεδιαστή ενός διαδικτυακού μαθήματος και συνεργαζόμενοι επιλέγουν ένα συγκεκριμένο μοντέλο οργάνωσης διαδικτυακών μαθημάτων με βάση το οποίο περιγράφουν τη δική τους πρόταση. Στην τρίτη φάση, οι φοιτητές καταθέτουν την άποψή τους σχετικά με την ποιότητα σπουδών των Ανοικτών πανεπιστημίων. Επιπλέον, οι φοιτητές μελετούν, αναζητούν και αξιοποιούν σχετικές πηγές ώστε να ενημερωθούν για την τρέχουσα κατάσταση και να επιλέξουν πέντε κριτήρια αξιολόγησης τα οποία θα μπορούσαν να εξασφαλίσουν την ποιότητα σπουδών σε ένα πλαίσιο ΕαΑ. Σε αυτή τη φάση οι φοιτητές ανταλλάσσουν ιδέες, απόψεις και πηγές και επιχειρηματολογούν για τις επιλογές τους.

Στόχοι κατά την εφαρμογή του σεναρίου αποτέλεσαν: (α) η ενεργή εμπλοκή των εκπαιδευόμενων στην εκπόνηση των δραστηριοτήτων και η κριτική θεώρηση θεμάτων που σχετίζονται με την Ανοικτή και εξ’ Αποστάσεως Εκπαίδευση και το ρόλο που η τεχνολογία μπορεί να διαδραματίσει σε αυτήν, (β) η αναζήτηση πηγών σε e-βιβλιοθήκες και δικτυακούς τόπους, αξιολόγηση και αξιοποίησή τους με στόχο την ενημέρωση και επιχειρηματολογία, (γ) η εξοικείωση με εργαλεία της πλατφόρμας Moodle και η κριτική θεώρησή τους ως προς τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να επηρεάσουν-υποστηρίξουν-αναχαιτίσουν την αλληλεπίδραση της τάξης καθώς και τους επιδιωκόμενους στόχους ενός σεναρίου, (ε) η ανάπτυξη μιας κοινότητας μάθησης που ανταλλάσσει πληροφορίες – ιδέες, αλληλοϋποστηρίζεται και συνεργάζεται.

2. Σενάριο ‘Δια βίου μάθηση με Νέες Τεχνολογίες’

Βασικές δράσεις που έλαβαν χώρα κατά την ανάπτυξη του σεναρίου ήταν η διαμόρφωση επιμέρους δραστηριοτήτων με βάση τους επιλεγμένους θεματικούς άξονες, τα προσδοκώμενα αποτελέσματα, και το προφίλ των εκπαιδευόμενων, ο χρονοπρογραμματισμός του σεναρίου, η διαμόρφωση του ‘εικονικού χώρου’ εφαρμογής, η ενορχήστρωση και υποστήριξη της δράσης εκπαιδευόμενων κα

εκπαιδευτών με κατάλληλα εργαλεία, πηγές, κ.λπ.. Τα σενάρια δομούνται σε τρία μέρη κάθε ένα από τα οποία έχει μια κεντρική δραστηριότητα που καλεί τους εκπαιδευόμενους να αναλάβουν συγκεκριμένες δράσεις και να αναπτύξουν νέες μέσες από τη συμμετοχή σε ομάδες συζήτησης και chat, την αναζήτηση και μελέτη πηγών, την κριτική θεώρηση συγκεκριμένων πηγών, τη συνεργασία για την παραγωγή ενός προϊόντος. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι τρεις δραστηριότητες.

Δραστηριότητα 1 (ατομική εργασία): οι εκπαιδευόμενοι καλούνται (α) να 'επισκεφθούν' τους δικτυακούς τόπους διαφόρων Ανοικτών Πανεπιστημίων (από τα προτεινόμενα στις παρεχόμενες πηγές ή άλλα που θα εντοπίσουν), και να μελετήσουν και να καταγράψουν την οργάνωση και λειτουργία ενός από αυτά, (β) να αναζητήσουν και να καταγράψουν τις δεξιότητες που πρέπει να διαθέτουν φοιτητές που μελετούν από απόσταση, (γ) να επιλέξουν ένα μάθημα από συγκεκριμένο Ανοικτό Πανεπιστήμιο και να το περιγράψουν αναφέροντας θέματα οργάνωσης / λειτουργίας, χρονοπρογραμματισμού σπουδών, εκπαιδευτικού υλικού, αξιολόγησης, οικονομικών απαιτήσεων (συμπληρώνουν μία φόρμα την οποία καταθέτουν σε συγκεκριμένη προθεσμία). Αναμενόμενη διάρκεια εκπόνησης: 6+ ώρες

Δραστηριότητα 2: οι εκπαιδευόμενοι καλούνται (α) να μελετήσουν προτεινόμενη αρθρογραφία σχετικά με μοντέλα οργάνωσης διαδικτυακών μαθημάτων κατά Mason και να τοποθετηθούν ως προς την καταλληλότητα των μοντέλων σε συγκεκριμένα πλαίσια εκπαίδευσης (ατομική εργασία), (β) να σχεδιάσουν έναν κανονισμό λειτουργίας για ένα πραγματικό διαδικτυακό μάθημα με βάση ένα από τα μοντέλα οργάνωσης διαδικτυακών μαθημάτων της Mason – το οποίο θα προκύψει μετά από ανταλλαγή απόψεων σχετικά με τα πλεονεκτήματα/μειονεκτήματα και τα πεδία εφαρμογής των μοντέλων (δημιουργήθηκε μία ομάδα συζήτησης για κάθε μοντέλο και αναμένεται ο κάθε εκπαιδευόμενος να συμμετέχει σε μία από αυτές), (γ) να συντάξουν ένα σύντομο κείμενο όπου να περιγράφεται το διαδικτυακό μάθημα που σχεδιάστηκε σε κάθε ομάδα συζήτησης (ομαδική εργασία). Αναμενόμενη διάρκεια εκπόνησης: 8+ ώρες

Δραστηριότητα 3: οι εκπαιδευόμενοι καλούνται (α) να αναζητήσουν συνήθειες πρακτικές και πλαίσια αξιολόγησης που έχουν προταθεί ή υιοθετηθεί στη διαδικτυακή εκπαίδευση (παρέχονται κάποιες πρωτογενείς πηγές), (β) να προτείνουν κριτήρια αξιολόγησης και να συζητήσουν σχετικά με το πεδίο εφαρμογής, την εγκυρότητα και την αξιοπιστία τους μέσω σχετικής ομάδας συζήτησης, (δ) να συνεργαστούν και να επιλέξουν πέντε τουλάχιστον κριτήρια αξιολόγησης μαθημάτων που προσφέρονται από Ανοικτά πανεπιστήμια και να τεκμηριώσουν τις επιλογές τους με αναφορά σε συγκεκριμένη βιβλιογραφία (ατομική εργασία). Αναμενόμενη διάρκεια εκπόνησης: 16+ ώρες

Στόχος της δεύτερης και τρίτης δραστηριότητας είναι η αυτοοργάνωση των εκπαιδευόμενων κατά τις συνεργατικές δράσεις. Αυτό περιλαμβάνει το χρονοπρογραμματισμό τους καθώς και την ανάληψη ρόλων από μέρους των φοιτητών ως προς το συντονισμό της συζήτησης και συνεργασίας με βάση τους επιδιωκόμενους στόχους.

Ο εικονικός χώρος εφαρμογής του σεναρίου. Τα εργαλεία που παρέχει η πλατφόρμα Moodle μπορούν να συνδυαστούν με πολλούς τρόπους ώστε να υποστηρίξουν ποικιλία δράσεων εκπαιδευτών και εκπαιδευόμενων στο πλαίσιο σχεδίασης και εφαρμογής ενός εκπαιδευτικού σεναρίου. Στο συγκεκριμένο σενάριο τα εργαλεία που αξιοποιήθηκαν για τη διαμόρφωση της εικονικής τάξης ομαδοποιούνται σε τρεις βασικές κατηγορίες: (α) εργαλεία που συμβάλλουν στην περιγραφή/παροχή του σεναρίου στους εκπαιδευόμενους, (β) εργαλεία που υποστηρίζουν την αλληλεπίδραση των μελών της εικονικής τάξης, (γ) εργαλεία που

υποστηρίζουν τη διαμόρφωση του 'χώρου' εκπόνησης του σεναρίου. Συγκεκριμένα (βλέπε Εικόνα 1):

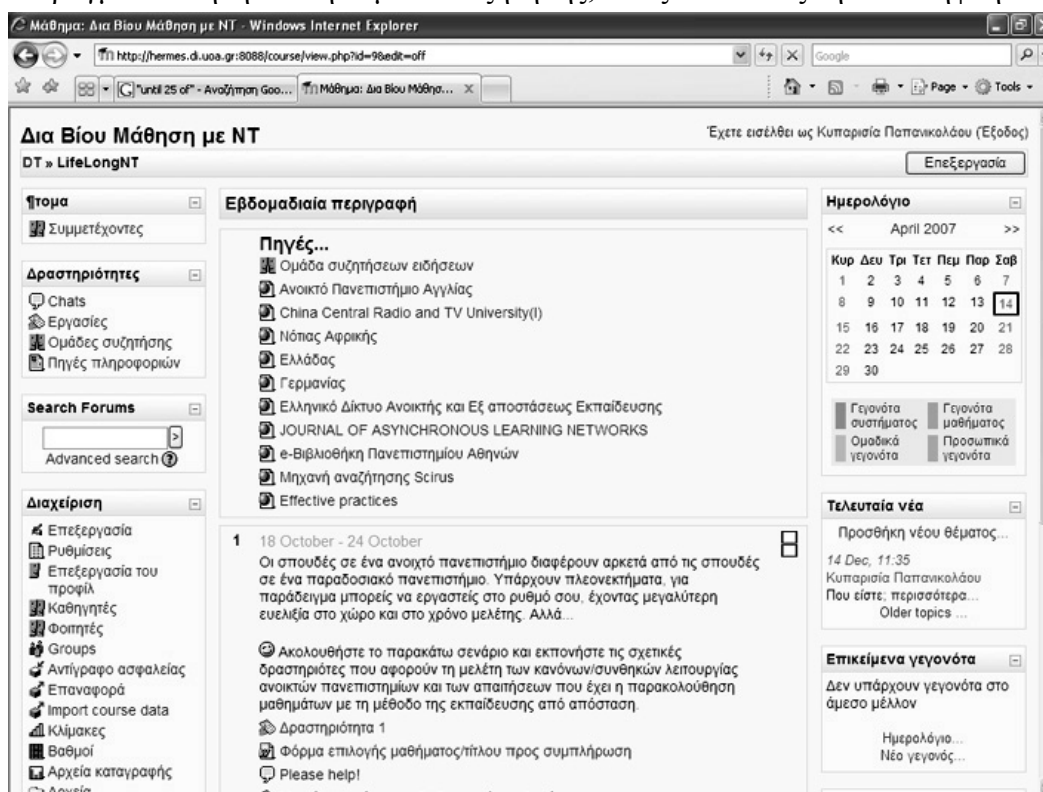
A. Εργαλεία που συμβάλλουν στην περιγραφή/παροχή του σεναρίου:

Ετικέτες (Labels): ενισχύουν την αφηγηματική μορφή ενός σεναρίου επιτρέποντας την εισαγωγή κειμένου μεταξύ των δραστηριοτήτων

Πηγές (Resources): επιτρέπουν την παροχή εκπαιδευτικού υλικού και πηγών με τη μορφή συνδέσμων. Δόθηκαν στους εκπαιδευόμενους συγκεκριμένες πηγές προς διερεύνηση με τη μορφή συνδέσμων σε επιστημονικά άρθρα, και συγκεκριμένους δικτυακούς τόπους όπως Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής και Εξ αποστάσεως Εκπαίδευσης, Journal of asynchronous learning networks, e-Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Αθηνών, Μηχανή αναζήτησης Scirus, Ανοικτό Πανεπιστήμιο Αγγλίας-Νότιας Αφρικής-Ελλάδας-Γερμανίας, China Central Radio and TV University(I), Sloan-C Wiki.

Εργασία (Είδος: φορτώστε ένα αρχείο): δραστηριότητα που απαιτεί την κατάθεση αρχείου συγκεκριμένης μορφής σε συγκεκριμένες προθεσμίες. Στόχος η ενίσχυση της ατομικής εργασίας.

Εργασία (Είδος: online text): δραστηριότητα που απαιτεί την σύνταξη ενός διαδικτυακού κειμένου σε συγκεκριμένες προθεσμίες. Στόχος η διαμόρφωση ενός σύντομου κειμένου που να συμπυκνώνει τη συζήτηση που πραγματοποιήθηκε στην ομάδα συζήτησης, όπως ο καθένας την αντιλήφθηκε.

Εικόνα 1. Κεντρική οθόνη Moodle όπου εμφανίζεται τμήμα από το σενάριο 'Διαβίου μάθηση με Νέες Τεχνολογίες'.

B. Εργαλεία που υποστηρίζουν την αλληλεπίδραση της εικονικής τάξης

Άτομα: εμφάνιση προφίλ συμμετεχόντων προς ενημέρωση όλων για τα μέλη της 'εικονικής τάξης'. Μέσω του συγκεκριμένου εργαλείου οι εκπαιδευόμενοι αναμένεται να διαμορφώσουν το προσωπικό τους προφίλ.

Chat: επιτρέπει στους συμμετέχοντες να έχουν μια συγχρονισμένη συζήτηση σε πραγματικό χρόνο.

Ομάδες συζητήσεων: υποστηρίζει την ασύγχρονη επικοινωνία και επιπλέον επιτρέπει το χαρακτηρισμό των μηνυμάτων από τους συμμετέχοντες και την αλλαγή των μηνυμάτων που καταθέτουν σε χρονικό περιθώριο 30 λεπτών. Στόχος η χρήση τους για την ανταλλαγή απόψεων και τη συνεργασία μεταξύ εκπαιδευόμενων αλλά και την επικοινωνία με εκπαιδευτές.

Γ. *Εργαλεία που υποστηρίζουν τη διαμόρφωση του 'χώρου' εκπόνησης του σεναρίου*

Εβδομαδιαία περιγραφή: το σενάριο εντάχθηκε σε συγκεκριμένη χρονική περίοδο του μαθήματος, ώστε να αναδειχθεί ως τμήμα του μαθήματος.

Δραστηριότητες: υπενθυμίζει σε κάθε εκπαιδευόμενο και παρέχει πρόσβαση στις δραστηριότητες και τα διαθέσιμα εργαλεία (ομάδες συζήτησης, chat)

Διαχείριση: επιτρέπει την ενημέρωση του προφίλ και την πρόσβαση σε προσωπικά στοιχεία επίδοσης και αλληλεπίδρασης του εκπαιδευόμενου με το σύστημα. Στόχος είναι η συγκεκριμένη πληροφορία να λειτουργήσει ως 'καθρέφτης' της δραστηριότητας του κάθε εκπαιδευόμενου παροτρύνοντάς τον να αναστοχαστεί τις κινήσεις του και να δράσει κατάλληλα.

Τα μαθήματά μου: εμφανίζει τα μαθήματα στα οποία συμμετέχει ο εκπαιδευόμενος.

Ημερολόγιο, Τελευταία γεγονότα, Επικείμενα γεγονότα: εμφανίζουν τα γεγονότα που αφορούν τον εκπαιδευόμενο με στόχο την υποστήριξη των εκπαιδευόμενων στο χρονοπρογραμματισμό των εργασιών τους, π.χ. εμφάνιση τις καταληκτικών ημερομηνιών υποβολής εργασιών.

Συνδεδεμένοι χρήστες: ενημερώνει για τα μέλη της τάξης που είναι συνδεδεμένα κάθε στιγμή με στόχο την δημιουργία αίσθησης κοινότητας.

3. Εφαρμογή και αποτίμηση σεναρίου

Στην εφαρμογή του σεναρίου συμμετείχαν οι δύο διδάσκουσες (και συγγραφείς του άρθρου) ως σχεδιάστριες του σεναρίου, η μία και ως εκπαιδεύτρια και 7 (επτά) εκπαιδευόμενοι-μεταπτυχιακοί φοιτητές που επέλεξαν το συγκεκριμένο σενάριο ως πρώτη επιλογή (μεταξύ τριών διαφορετικών σεναρίων). Η διάρκεια εφαρμογής του σεναρίου ήταν δύο εβδομάδες.

Σε όλη τη διάρκεια εκπόνησης του σεναρίου ο *ρόλος των εκπαιδευόμενων* αναπτύχθηκε σε τρεις διαστάσεις:

Ως προς το γνωστικό αντικείμενο: Διερεύνηση, μελέτη παρεχόμενων πηγών, εντοπισμός και αξιολόγηση νέων πηγών. Ανάπτυξη μηχανισμών επιχειρηματολογίας με βάση προσωπικές εκτιμήσεις και έγκυρες πηγές.

Ως προς την ομάδα: Οι εκπαιδευόμενοι συνεργάστηκαν με στόχο την ανταλλαγή απόψεων και πηγών, την κριτική θεώρηση τοποθετήσεων συμφοιτητών. Ωστόσο σε περιπτώσεις που στόχος της ομάδας ήταν η σύνθεση μιας πρότασης, αυτό δεν επιτεύχθηκε και η συνεργασία περιορίστηκε στην κατάθεση απόψεων/ ερωτήσεων/ κριτικής σε απόψεις άλλων, απόκριση σε κρίσεις συμφοιτητών. Οι εκπαιδευόμενοι ανέλαβαν ρόλους με στόχο το συντονισμό της ομάδας, τη διευκόλυνση της επικοινωνίας και την πλήρωση των επιδιωκόμενων στόχων. Αυτό προκύπτει από την παρατήρηση των μηνυμάτων που οι εκπαιδευόμενοι αντάλλαξαν στις ομάδες συζητήσεων.

Ως προς τον εκπαιδευτή: Η επικοινωνία με την εκπαιδεύτρια επιζητήθηκε με κύριο στόχο την αποσαφήνιση εννοιών όπως τα μοντέλα διαδικτυακών μαθημάτων της Mason, και τη διευκρίνιση θεμάτων που σχετίζονταν με το σενάριο ή/και την πλατφόρμα. Ωστόσο στο πλαίσιο των συνεργατικών δραστηριοτήτων δεν ανατέθηκε στην εκπαιδεύτρια συγκεκριμένος ρόλος από την ομάδα. Ο *ρόλος της εκπαιδεύτριας* παρέμεινε υποστηρικτικός της δραστηριότητας των εκπαιδευόμενων μέσα από σύντομες παρεμβάσεις σε συζητήσεις με στόχους: (α) την ενθάρρυνση των εκπαιδευόμενων και την παροχή διευκρινίσεων ως προς το περιεχόμενο των

δραστηριοτήτων και τα παρεχόμενα εργαλεία, (β) την επανατοποθέτηση θεμάτων και ερωτημάτων με βάση τους επιδιωκόμενους στόχους των δραστηριοτήτων σε περιπτώσεις παρέκκλισης (ρόλος μεσολαβητή στη συζήτηση), (γ) την πρόκληση αναστοχασμού σε περιπτώσεις ασαφών ή λανθασμένων τοποθετήσεων.

Οι σημαντικότερες παρατηρήσεις που προέκυψαν από την εφαρμογή του σεναρίου σε πραγματικές συνθήκες σε σχέση με τους επιδιωκόμενους στόχους, έχουν ως εξής:

Οι εκπαιδευόμενοι μελέτησαν τις παρεχόμενες πηγές και εντόπισαν επιπλέον ενδιαφέροντα άρθρα σε ακαδημαϊκές e-βιβλιοθήκες, σε δικτυακούς τόπους έγκυρων εκδοτικών οίκων καθώς και δικτυακούς τόπους σχετικά με θέματα αξιολόγησης Ανοικτών πανεπιστημίων. Οι εκπαιδευόμενοι αξιοποίησαν τις νέες πηγές για να τεκμηριώσουν τις απόψεις τους ή κατά την εκπόνηση των ατομικών τους εργασιών.

Στο πλαίσιο της *πρώτης δραστηριότητας* οι εκπαιδευόμενοι μελέτησαν συγκεκριμένα Ανοικτά Πανεπιστήμια με βάση το προσωπικό τους ενδιαφέρον και περιέγραψαν με επιτυχία θέματα που αφορούν τη λειτουργία και οργάνωση του οργανισμού αλλά και το πλαίσιο παροχής-αξιολόγησης συγκεκριμένων θεματικών ενοτήτων-μαθημάτων (ιδιαίτερο ενδιαφέρον εκδηλώθηκε για το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο). Ο στόχος που αφορά την αναγνώριση και περιγραφή των απαραίτητων δεξιοτήτων των εκπαιδευόμενων που παρακολουθούν μαθήματα από Απόσταση σε συγκεκριμένη βαθμίδα, ανέδειξε την αδυναμία των εκπαιδευόμενων να αντιληφθούν τις απαιτήσεις μιας τέτοιας μορφής εκπαίδευσης σε σχέση με πιο παραδοσιακές μορφές. Με βάση τις εργασίες των εκπαιδευόμενων για την πρώτη δραστηριότητα, όλοι οι φοιτητές θεώρησαν ότι το συγκεκριμένο πεδίο της φόρμας αφορούσε προαπαιτούμενες γνώσεις σχετικά με το μάθημα και όχι ιδιαίτερες δεξιότητες που απαιτούνται για την παρακολούθηση μαθημάτων από Απόσταση.

Στο πλαίσιο της *δεύτερης δραστηριότητας* κατατέθηκαν διαφορετικές απόψεις σχετικά με τα μοντέλα που προτείνει η Mason και την εφαρμογή τους στη σχεδίαση ενός πραγματικού διαδικτυακού προγράμματος επιμόρφωσης. Ιδιαίτερος προβληματισμός αναπτύχθηκε σχετικά με το βαθμό ευελιξίας των τριών μοντέλων σε επίπεδο αναλυτικού προγράμματος και τρόπου εργασίας. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον αλλά και δυσκολία παρουσιάστηκε στην κατανόηση του Ολοκληρωμένου μοντέλου το οποίο επιτρέπει σε ομάδες εκπαιδευόμενων με κοινούς στόχους να αυτοργανωθούν και να συνεργαστούν ώστε να αυτοεπιμορφωθούν έχοντας τη βασική ευθύνη της μάθησής τους. Η ανταλλαγή απόψεων που πραγματοποιήθηκε στη συγκεκριμένη ομάδα συζήτησης (καθώς και στις άλλες ομάδες) δεν οδήγησε σε ένα κοινό αποτέλεσμα αλλά σε προτάσεις που σχολιάστηκαν από εκπαιδευόμενους και την εκπαιδευτρια. Η λειτουργία των τριών παράλληλων ομάδων συζήτησης (μία για κάθε μοντέλο διαδικτυακών μαθημάτων) δεν ήταν αποδοτική. Οι φοιτητές κατέθεσαν σε όλες τις ομάδες την άποψή τους ενώ δεν οργανώθηκαν με βάση το ενδιαφέρον τους σε ένα από τα μοντέλα αναλαμβάνοντας ρόλους με στόχο την αποδοτικότερη συνεργασία και την παραγωγή ενός κοινού προϊόντος.

Στο πλαίσιο της *τρίτης δραστηριότητας* η συζήτηση σχετικά με τα κριτήρια αξιολόγησης μαθημάτων που προσφέρονται από απόσταση και Ανοικτών πανεπιστημίων αποτέλεσε αφορμή για την κατάθεση απόψεων σχετικά με την ποιότητα παραδοσιακών έναντι Ανοικτών πανεπιστημίων, αξιολόγηση πανεπιστημίων, διακοπή φοίτησης σε Ανοικτά πανεπιστήμια. Η συζήτηση δεν εστιάστηκε σε ένα συγκεκριμένο θέμα και δεν οδηγήθηκε σε μία συγκεκριμένη πρόταση σχετικά με κριτήρια αξιολόγησης μαθημάτων που προσφέρονται από απόσταση. Στη διάρκεια της συζήτησης διατυπώθηκαν διάφορες προτάσεις κριτηρίων αξιολόγησης και ανταλλάχθηκαν σχετικές ή μη, πηγές. Ωστόσο οι συγκεκριμένες προτάσεις δεν συζητήθηκαν, αξιολογήθηκαν, επαναπροσδιορίστηκαν ώστε να

αναπτυχθεί μία γόνιμη συζήτηση- αντιπαράθεση-σύγκλιση σε μία κοινή πρόταση των εκπαιδευόμενων που θα ενσωμάτωνε πολλαπλές οπτικές του θέματος.

Επιχειρώντας έναν αναστοχασμό στη σχεδίαση του σεναρίου με βάση τις παρατηρήσεις θεωρούμε ότι η δεύτερη και τρίτη δραστηριότητα πέτυχαν να ενεργοποιήσουν τους εκπαιδευόμενους προς την αναζήτηση πηγών και τη συμμετοχή σε αλληλεπιδραστικά συμβάντα. Ωστόσο δεν αναπτύχθηκε μεταξύ των εκπαιδευόμενων η αίσθηση της κοινότητας που καλείται συνεργαζόμενη να παράξει ένα συγκεκριμένο έργο π.χ. από κοινού συγγραφή ενός κειμένου. Πιθανά το γεγονός ότι οι περισσότεροι εκπαιδευόμενοι είναι αρχάριοι στο συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο και στη χρήση του Moodle σε συνδυασμό με τον περιορισμένο διαθέσιμο χρόνο τους και την ευρύτητα του θέματος, ιδιαίτερα της τρίτης δραστηριότητας, περιορίσε τη συνεργασία σε ανταλλαγή πηγών και απόψεων. Κομβικό επίσης θέμα αποτελεί η στοχοθεσία και ο χρονοπρογραμματισμός μιας τέτοιας αλληλεπιδραστικού τύπου δραστηριότητας που εμπλέκει σύγχρονες και ασύγχρονες συζητήσεις.

4. Συμπεράσματα

Η σχεδίαση και εφαρμογή ενός αυθεντικού σεναρίου σε ένα σύγχρονο σύστημα διαχείρισης μαθημάτων όπως το Moodle ανέδειξε σημαντικές πτυχές της μαθησιακής εμπειρίας που διαμορφώνεται και υποστηρίζεται από ένα τέτοιο περιβάλλον μάθησης. Τα διαθέσιμα εργαλεία της πλατφόρμας αξιοποιήθηκαν με πολλαπλούς τρόπους αναδεικνύοντας τη δυναμική στην υποστήριξη της μάθησης και θέτοντας νέους όρους στη σχεδίαση e-δραστηριοτήτων στο πλαίσιο μιας παραδοσιακής τάξης όπου οι εκπαιδευόμενοι έχουν τη δυνατότητα της φυσικής επικοινωνίας. Επίσης, ο χρονοπρογραμματισμός και η στοχοθεσία e-δραστηριοτήτων οι οποίες εκπονούνται σε χρόνο και χώρο επιλογής των εκπαιδευόμενων, ωστόσο παράλληλα με τις υπόλοιπες υποχρεώσεις τους, είναι σημαντικό να λαμβάνει υπόψη τις αντικειμενικές δυσκολίες και να συνδέεται με την υπόλοιπη δραστηριότητα της 'φυσικής' τάξης ώστε να προωθείται η δράση των εκπαιδευόμενων με κατάλληλη ανατροφοδότηση και να ενισχύεται το κίνητρο των εκπαιδευόμενων για την εκπόνησή τους.

5. Βιβλιογραφία

- Garrison, D. R., & Kanuka, H. (2004). Blended learning: Uncovering its transformative potential in higher education. *Internet and Higher Education*, 7(2) pp. 95–105
- Harasim, L. (2000). Shift happens Online education as a new paradigm in learning. *Internet and Higher Education* Vol. 3 pp. 41-61
- Liotso, K., Demetriadis, S., Pombortsis, A. (2007). Introducing e-learning activities in traditional education: what do students think about them. *Int. J. Web Based Communities*, Vol. 3, No. 1
- Mason, R. (1998), Models of Online Courses. *Asynchronous Learning Networks (ALN) Magazine* 2(2), <http://www.aln.org/publications/magazine/v2n2/mason.asp>
- Mason, R. (2000). From distance education to online education. *Internet and Higher Education* 3 63-74
- Mason, R. and Weller, M. (2000). Factors affecting students' satisfaction on a web course. *Australian Journal of Educational Technology*, 16(2) pp. 173-200
- McCray, G. E. (2000). The hybrid course: Merging online instruction and the traditional classroom. *Information Technology and Management*, 1(4) pp. 307–327
- Olapiriyakul, K., & Scher, J.M. (2006). A guide to establishing hybrid learning courses: Employing information technology to create a new learning experience, and a case study. *Internet and Higher Education* 9 pp. 287–301
- Rumble, G. (2001), Re-inventing distance education, 1971–2001. *International Journal of Lifelong Education*, 20 (1/2) pp. 13–43
- Παπανικολάου Κ.Α., Γρηγοριάδου, Μ., Γουλή, Ε. (2005). Η συμβολή του Διαδικτύου στην ανανέωση παραδοσιακών εκπαιδευτικών πρακτικών στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. *Θέματα στην Εκπαίδευση*, 6 (1) 23-57